

Večstranski pogled na prvo vojno

Večstranski pogled, ki ponuja sliko Soške fronte oz. prve svetovne vojne, malo drugačno od tiste, na katero smo bili vajeni ter je bila retorična in manipulativna glede na stran, ki jo je ponujala. To po besedah psihoanalitika Pavla Fonde vsebuje monografija koroško-tržaške raziskovalke Marije Jurić Pahor z naslovom *Memorija vojne - Soška fronta v spominski literaturi vojakov in civilistov*, ki so jo v sredo popoldne predstavili v Tržaškem knjižnem središču. Gre izpopolnjeno slovensko različico knjige, ki je v nemščini izšla že pred dvema letoma pri Mohorjevi založbi v Celovcu, ki je tudi izdajatelj slovenske verzije. Knjiga šteje 464 strani (od tega kar 80 strani, namenjenih bibliografiji in imenskemu kazalu) in ponuja t.i. memorijo vojne oz. rekonstrukcijo zavesti in spominov tistih - vojakov ali civilistov - ki doživeli prvo svetovno vojno in travme, ki jih je ta povzročila. To s ciljem, da pride na dan resnično dogajanje brez retoričnega zavajanja, pri čemer analizira spomine pripadnikov oz. predstavnikov slovenskega, italijanskega in nemškega elementa.

Na srečanju, ki sta ga poleg TKS organizirala še celovška Mohorjeva založba in Zveza vojnih invalidov iz Trsta, je pesnik Marko Kravos, ki je ob Fondi predstavil publikacijo, med drugim dejal, da je knjiga rezultat deset let trajajočega raziskovalnega dela. Monografija tudi nadoknadi vrzel, ki je bila pri Slovencih prisotna glede posebnega pristopa do te tematike, unikatna pa je zato, ker zajema iz vseh treh tu prisotnih kulturnih in etničnih bazenov, je še dejal Kravos. O travmah, ki jih je pri posameznikih in skupnostih pustila vojna, je v svojem nastopu še posebej govoril tudi Fonda, ko je dejal, da je ob stoletnici prve svetovne vojne lažje obravnavati določene stvari, saj kolektivne travme očitno zahtevajo več desetletij, da se stvari ne obravnavajo več na ideološki in stereotipen način: »Sto let smo potrebovali, da se je sovražnik spremenil v nasprotnika, da je postal človek, ker to med vojno ni bil,« je dejal Fonda in ponazoril mehanizem, po katerem mora določena ideologija nasprotnika razčlovečiti, da se ga potem lahko ubije.

V svojem delu Marija Jurić Pahor v vrsti poglavij obravnava med drugim t.i. »vojno živce«, uporabo strupenih plinov, izkoriščanje nacionalnega čustva pri vojnih slovenske narodnosti na Soški fronti, sen o vrnitvi, t.i. sekundarno travmatizacijo (ko človeka travmatizira skupnost), dalje prisotnost vojne in vojnih travm v slovenski književnosti medvojne in povojne obdobja (1914-1925), povojni čas, posebno poglavje pa je posvečeno koroškemu plebiscitu. Kot je sama avtorica dejala na sredini predstavitvi, je v monografijo vključila veliko literarnega gradiva in resnične izkušnje ljudi, skušala je pisati tudi o tem, kako so ljudje travmatične si-

tuacije tudi skušali premostiti (veliko sta jim tu pomagala glasba in pisanje domačim), veliko tem se navezuje tudi na Primorsko z obravnavanjem Klementa Juga, Srečka Kosovela in povezav med narodnoobrambno protifašistično organizacijo TIGR in italijanskim protifašističnim gibanjem Giustizia e Libertà.

Razprava, ki je sledila predstavitvi, je bila osredotočena predvsem na ugotovitev, da smo Slovenci pripravljene marsikaj odpustiti Nemcem oz. Avstrijcem, s katerimi smo 600 let živeli v skupni državi (oz. pod njihovo oblastjo) in jih očitno še vedno imamo za zgled urejenosti, ne pa Italijanom, ki smo jih tako kot Nemci imeli za neke nebodijihtraba. Vsekakor, je bilo še rečeno, je knjiga velik doprinos k preprečevanju novih spopadov in upati je, da bo spodbudila še dodatne raziskave.

Ivan Žerjal

Ob Mariji Jurić Pahor sta o delu govorila Marko Kravos (stoji) in Pavel Fonda FOTODAMJ@N